

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 15 april 1919 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående personlig professur åt observatorn E. H. von Zeipel jämte en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten, den 21 februari 1919 dagtecknad proposition (nr 134), vilken efter överenskommelse mellan stats- och bankoutskotten hänvisats till förberedande behandling av sammansatt stats- och bankoutskott, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att för observatorn i astronomi vid universitetet i Uppsala Edvard Hugo von Zeipel må vid nämnda universitet med ingången av år 1920 inrättas en personlig professur i astronomi med de åligganden för von Zeipel såsom innehavare av omförmälda professur, som av Kungl. Maj:t bestämmas;

dels föreskriva, att von Zeipel skall vara skyldig såväl att i tillämpliga delar underkasta sig de för universitetsprofessorer i allmänhet för åtnjutande av nu gällande avlöningsförmåner stadgade villkoren och bestämmelserna som ock att vid den ålder, då annan universitetsprofessor är skyldig att avgå från sin tjänst, mot åtnjutande av pension, beräknad efter samma *Bihang till riksdagens protokoll 1919. 6 saml. 3 avd. 1 häft. (Nr 1.)* 1

grunder, som stadgats beträffande övriga universitetsprofessorer, frånträda sin ifrågavarande professur ävensom vid eventuell ledighet i den å Uppsala universitets stat uppförda professuren i astronomi övertaga densamma, därest så påfordras;

dels bestämma, att von Zeipel skall såsom innehavare av den nu föreslagna professuren åtnjuta en avlöning av 7,200 kronor, därav 4,700 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett ålderstillägg å 600 kronor efter fem års tjänstgöring;

dels föreskriva, att von Zeipels hittillsvarande observatorsbefattning skall från och med ingången av år 1920 hållas obesatt, så länge ifrågavarande professur av von Zeipel innehaves:

dels förordna, att von Zeipels avlöningsförmåner såsom professor skola bestridas av den för observatorstjänsten å Uppsala universitets stat uppförda avlöningen jämte nödigt tillskott från allmänna indragningsstaten;

dels ock för sistberörda ändamål å allmänna indragningsstaten anvisa ett belopp av 2,700 kronor jämte ett tillägg av 600 kronor efter fem års tjänstgöring.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *G. Kobb* väckt motion, nr 161, vari hemställts, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, måtte uttala, att den undervisningsskyldighet, som kommer att av Kungl. Maj:t åläggas von Zeipel, icke bör givas större omfattning än vad, med hänsyn till vad i motionen anförts, må befinnas skäligt.

Till stöd för sin framställning har motionären anfört följande:

• I Kungl. Maj:ts proposition nr 134 föreslås, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 21 febr. 1919, att riksdagen måtte medgiva, att för observatorn i astronomi vid universitetet i Uppsala Edvard Hugo von Zeipel må vid nämnda universitet med ingången av år 1920 inrättas en personlig professur i astronomi med de åligganden för von Zeipel såsom innehavare av omförmälda professur, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

Enligt det nämnda utdraget ur statsrådsprotokollet föreslår ecklesiastikministern, i huvudsaklig anslutning till universitetskanslerns skrivelse till Kungl. Maj:t av den 15 aug. 1918, att von Zeipel, i egenskap av denna professurs innehavare, skall hava föreläsningsskyldighet i teoretisk

astronomi i en omfattning, motsvarande vad som åligger professorer i allmänhet — d. v. s. fyra föreläsningstimmar i veckan — samt examinations-skyldighet i geodesi.

Den tjänstgöring, som sålunda skulle påläggas von Zeipel, är osedvanligt betungande på den grund, att han måste behärska två vetenskaper, å ena sidan såsom föreläsare i den teoretiska astronomien och å andra sidan såsom examinator i geodesien.

Det är sant, att flere delar av geodesien, såsom den allmänna läran om himlakropparnas form och rotation, ebb- och flodfenomenet samt läran om tyngdkraftens variation med den geografiska bredden o. s. v., nära sammanhänga med den teoretiska astronomien. Men det är även uppenbart, att stora och viktiga delar av geodesien äro av rent geodetisk natur, så t. ex. den geodetiska mätningstekniken, de geodetiska beräkningsmetoderna, läran om kartprojektioner o. s. v.

För att den föreslagna professurens tjänsteåligganden må bliva av normal omfattning, blir det alltså nödvändigt att i viss grad inskränka föreläsningsskyldigheten i jämförelse med vad, så som nämnts, blifvit i statsrådsprotokollet angifvet.»

Utskottet har vid prövning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning funnit sådana omständigheter föreligga, vilka tala för ett tillstyrkande av densamma.

Med den personliga professurens upprättande sammanhänger en omreglering av den astronomiska institutionens i Uppsala nuvarande arbetskrafter, vilken omreglering innebär, att von Zeipel, i egenskap av denna professurs innehavare, skall hava föreläsningsskyldighet i teoretisk astronomi i en omfattning, motsvarande vad som åligger professorer i allmänhet, samt examinationsskyldighet i geodesi. Nuvarande innehavaren av lärostolen i astronomi vid Uppsala universitet, O. Bergstrand, åter skulle jämlikt eget åtagande vara föreståndare för den astronomiska institutionen, hålla föreläsningar i astronomi en timme i veckan och examinera i detta ämne samt fullgöra observatorsgöromålen. Erforderliga bestämmelser i berörda avseende skulle meddelas av Kungl. Maj:t.

I ovanberörda motion har föreslagits, att den ifrågasatta professurens tjänsteåligganden må bliva av normal omfattning, och ansluter sig utskottet till den uppfattning, som av motionären i denna fråga gjorts gällande. I anslutning härtil förutsätter utskottet, att den undervisningsskyldighet,

som kommer att av Kungl. Maj:t åläggas von Zeipel, icke må givas större omfattning än vad, med hänsyn till vad nyss sagts, må befinnas skäligt.

Utskottet hemställer följaktligen

I) att riksdagen må

a) medgiva, att för observatorn i astronomi vid universitetet i Uppsala Edvard Hugo von Zeipel må vid nämnda universitet med ingången av år 1920 inrättas en personlig professur i astronomi med de åligganden för von Zeipel såsom innehavare av omförmälda professur, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

b) föreskriva, att von Zeipel skall vara skyldig såväl att i tillämpliga delar underkasta sig de för universitetsprofessorer i allmänhet för åtnjutande av nu gällande avlöningsförmåner stadgade villkoren och bestämmelserna som ock att vid den ålder, då annan universitetsprofessor är skyldig att avgå från sin tjänst, mot åtnjutande av pension, beräknad efter samma grunder, som stadgats beträffande övriga universitetsprofessorer, frånträda sin ifrågavarande professur ävensom vid eventuell ledighet i den å Uppsala universitets stat uppförda professuren i astronomi övertaga densamma, därest så påfordras;

c) bestämma, att von Zeipel skall såsom innehavare av den nu föreslagna professuren åtnjuta en avlöning av 7,200 kronor, därav 4,700 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett ålderstillägg å 600 kronor efter fem års tjänstgöring;

d) föreskriva, att von Zeipels hittillsvarande observatorsbefattning skall från och med ingången av år 1920 hållas obesatt, så länge ifrågavarande professur av von Zeipel innehaves;

e) förordna, att von Zeipels avlöningsförmåner såsom professor skola bestridas av den för observatorstjänsten å Uppsala universitets stat uppförda avlöningen jämte nödigt tillskott från allmänna indragningsstaten;

f) för sistberörda ändamål å allmänna indragningsstaten anvisa ett belopp av 2,700 kronor jämte ett tillägg av 600 kronor efter fem års tjänstgöring;

II) att herr Kobbs ovanberörda motion må anses besvarad med vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 14 April 1919.

På det sammansatta utskottets vägnar:

O. M. STRÖMBERG.

Närvarande: Från statsutskottet: herrar O. M. Strömberg, A. Pers, C. E. R. Lindström, S. Bengtsson i Norup och P. Nilsson i Bonarp;
från bankoutsrottet: herrar K. J. A. Gustafsson, G. S. Neiglick, C. G. T. Wickman, E. Kristensson, O. F. Bogren, och C. O. N:son Lovén.
